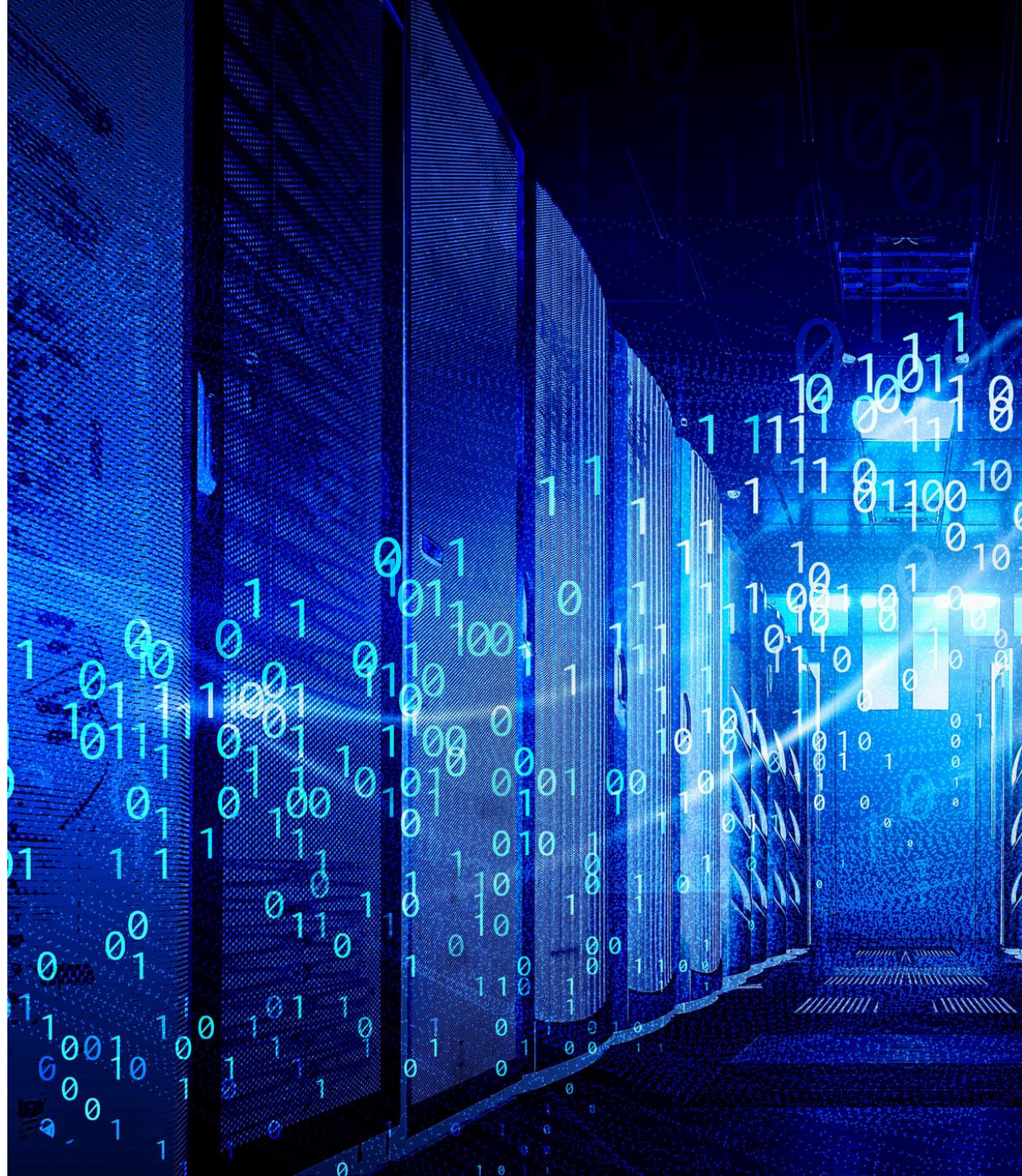

Riigi vaade avatud teadusele: avatud teaduse raamistik

Martin Eessalu
HTMi teadus- ja arendustegevuse
osakonna
teadustaristu valdkonna juht

HARIDUS- JA
TEADUSMINISTEERIUM

Avatud teadus

Avatud teaduse mõiste tähistab vaba juurdepääsu elektroonilisele teadusinformatsioonile, esmajoones publikatsioonidele ning teadusandmetele, mille loomise ja avaldamiseks on kasutatud avalikke vahendeid.

...aga mitte ainult.

Avatud teaduse raamistik

- Teaduse, arendustegevuse, innovatsiooni ja ettevõtluse arengukava 2021–2035 (TAIE) üks eesmärke on **toetada avatud teaduse põhimõtete rakendamist, et parandada teadustulemuste ja andmete kättesaadavust ja kasutamist nii teadlaste, ettevõtjate kui kodanike poolt.**
- **Strateegilise eesmärgi täpsemad detailid ja alaeesmärgid koos juhtimismehhanismiga**

Raamistiku osad

Avatud teaduse arengute sõnastamiseks esitatud printsiibid, mis on jaotatud üheks keskseks, läbivaks põhimõtteks ning seejärel omakorda temaatilisteks põhimõteteks viies valdkonnas:

- publikatsioonid,
- teadusandmed,
- kommunikatsioon ja oskused,
- taristu,

Temaatilised eesmärgid

- Avaliku sektori rahastuse toel ilmunud **teaduspublikatsioonid** on vabalt kättesaadavad.
- Avaliku sektori rahastuse toel kogutud **teadusandmed** on vabalt kättesaadavad.
- Teadlased, ettevõtjad ja ühiskond laiemalt on **teadlikud** avatud teaduse olemusest, väärtustavad ja kasutavad seda oma igapäevategevustes.
- Avatud teaduse põhimõtete rakendamiseks arendatakse selleks vajalikku **taristut**.
- Avatud teaduse põhimõtteid hinnatakse ja väärtustatakse nii **rahastusotsuste tegemisel kui teadlaskarjääri hindamisel**.

Temaatilised eesmärgid

- Avaliku sektori rahastuse toel ilmunud **teaduspublikatsioonid** on vabalt kättesaadavad.
- Avaliku sektori rahastuse toel kogutud **teadusandmed** on vabalt kättesaadavad.
- Teadlased, ettevõtjad ja ühiskond laiemalt on **teadlikud** avatud teaduse olemusest, väärtustavad ja kasutavad seda oma igapäevategevustes.
- Avatud teaduse põhimõtete rakendamiseks arendatakse selleks vajalikku **taristut**.
- Avatud teaduse põhimõtteid hinnatakse ja väärtustatakse nii **rahastusotsuste tegemisel** kui **teadlaskarjääri hindamisel**.

Teaduspublikatsioonid

Avaliku sektori rahastatud uurimistoetuste ja muude teadus- ja arendustegevuse toetamise meetmete finantseerimise toel ilmunud publikatsioonid on avalikult kättesaadavad hiljemalt 12 kuud pärast ilmumist kas väljaande andmebaasis, kodulehel, publitseerimisplatvormil või OpenAIRE nõuetele vastavas repositooriumis, eelistatult Creative Commons Attribution (CC BY) litsentsiga.

Eestis kirjastatavad teadusajakirjad, mida toetatakse avaliku sektori vahenditest, peavad olema kohe avatud juurdepääsuga, vastama üldlevinud avatud juurdepääsu põhimõtetele, kasutama avatud litsentsi (nt CC BY) ning tagama publikatsioonide pikaajalise säilitamise ja juurdepääsu artiklite arhiivile.

Avatud juurdepääsuga publitseerimise toetamise juures on oluline tagada, et avatud teaduse põhimõtete rakendamine ei vähendaks Eesti teadlaste juurdepääsu tellimuspõhistele teaduspublikatsioonidele jm teadusinformatsioonile.

Õigusraam ja rakendamine

- Strateegiline suund tuleneb **TAIE** arengukavast.
- Õigusraamiks on ettevalmistamisel olev uus **teadus- ja arendustegevuse korralduse seadus (TAKS)**, kus teadustulemuste kättesaadavaks tegemine on positiivselt evalveeritud teadus- ja arendusasutuse üks ülesanne.
- Täpsemad tingimused sõnastab **avatud teaduse raamistik**, mis 2022. a jooksul kinnitatakse.

Värsked arengud Euroopa Liidus

Euroopa Nõukogu järelused teadustöö hindamise ja avatud teaduse rakendamise kohta (kevad 2022):

WELCOMES the setting up of Open Research Europe, the open access publishing platform established by the Commission, as well as similar platforms and open access university presses established by both public and private research funders within the European Union and beyond, as well as dedicated research infrastructures such as OpenAIRE (Open Access Infrastructure for Research in Europe) and OPERAS (Open scholarly communication in the European Research Area for social sciences and humanities);

INVITES Members States and research funding organisations to consider joining the Open Research Europe initiative in order to improve its quality and attractiveness or, if this is not possible, to consider setting up their own open access publishing platforms, if

Värsked arengud Euroopa Liidus

Euroopa Nõukogu järelused teadustöö hindamise ja avatud teaduse rakendamise kohta (kevad 2022):

WELCOMES the setting up of Open Research Europe, the open access publishing platform established by the Commission, as well as similar platforms and open access university presses established by both public and private research funders within the European Union and beyond, as well as dedicated research infrastructures such as OpenAIRE (Open Access Infrastructure for Research in Europe) and OPERAS (Open scholarly communication in the European Research Area for social sciences and humanities);

INVITES Members States and research funding organisations to consider joining the Open Research Europe initiative in order to improve its quality and attractiveness or, if this is not possible, to consider setting up their own open access publishing platforms, if

Mõned küsimused aruteluks

- Kas avatud teaduse raamistiku ambitsioon publikatsioonide avatud juurdepääsu osas on piisav?
- Milline on nn Diamond Open Accessi roll ja potentsiaal avatud juurdepääsu tagamisel?
- Kas teaduskogukond ja -kultuur on valmis võtma suuna prestiižsetelt ajakirjadelt publitseerimisplatvormidele?

RIIGI VAADE JA AVATUD TEADUSE RAAMISTIK

Martin Eessalu

Haridus- ja teadusministeeriumi teadustaristu valdkonna juht

